TRESTY A ODMĚNY, POUŽÍVANÉ VE SKAUTSKÝCH ODDÍLECH: JE MOŽNÉ JE NAHRADIT „RESPEKTUJÍCÍM PŘÍSTUPEM“?

Kristýna Baumová, Marek Kolařík

Abstrakt

Studie se v první řadě zabývá otázkou, jaké tresty a odměny jsou v současnosti používány ve skautských oddílech. Zajímalo nás, zda se mezi českými oddíly najdou takové, které tresty a odměny ze svého repertoáru zcela vyřadily a naopak, zda existují oddíly, které se důsledně drží tradičních výchovných metod. Dále se ptáme, zda samotní vedoucí vnímají změnu ve výchovné motivaci v oddílech, kde prožili své dětství a kde nyní působí. Výzkum se zabývá také otázkou, zda děti a vedoucí z jednoho oddílu vnímají výchovné prostředky stejně nebo rozdílně. Konečně se snažíme odpovědět na to, zda systém výchovných prostředků ovlivňuje vztah mezi vedoucím a dítětem.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 131 probandů ze 14 skautských oddílů, z toho 3 oddíly byly vodní, 11 oddílů pěších. Data byla sesbírána formou nově vytvořeného kvalitativního dotazníku, který vycházel z již dříve uskutečněných semistrukturovaných rozhovorů na stejné téma. Po vyplnění dotazníků následovala ještě diskuse všech zúčastněných členů jednotlivých oddílů. Aby bylo sbírání dat efektivnější, byl použit také on-line dotazník, který vyplnilo 18 probandů. U těchto účastníků nedošlo k následné diskusi.

Výsledky ukazují, že ve volbě výchovných prostředků se české skautské oddíly diametrálně odlišují. Existují oddíly, používající tvrdé tresty i oddíly, které tresty záměrně nepoužívají. V oblasti odměn jsou si oddíly více podobny, avšak rozdílný bývá účel, který má odměna plnit. Dle výzkumu existují v naší republice minimálně dva oddíly, kde již funguje poměrně nový „respektující přístup“, přijetí podobného přístupu je však velmi náročné a v rámci organizace, jakou je Český skaut, má prozatím své meze.

Klíčová slova: výchova, trest, odměna, vnitřní motivace, skauting

PUNISHMENT AND REWARDS, USED IN SCOUT GROUPS: COULD WE EXCHANGE THEM FOR „RESPECTFULL APPROACH“?

Abstract

This study deals primarily with the question:„Which punishment and rewards are used by contemporary Czech scout guides?“. Our goal was to find out if there is any scout group, where no punishment and rewards are being used and on the other hand, if there is any scout group, which strictly sticks to the old tradition of upbringing methods. Other goals are to verify: if the upbringing methods used by scout guides changed anyhow in time, if the system of upbringing methods influences the relationship between guides and children and if there is any difference between perceiving rewards and punishment by children and by guides.

The research attended 131 volunteers from 14 scout groups, thereof 11 were the terrestrial scout groups, the rest of them were water scouts. I chose the method of a qualitative questionnaire, which was created on the basis of previous interview, used in the pilot study. After filling out the questionnaires, there was also a thematic discussion involving all members of the particular groups. 18 volunteers filled out an on-line form of questionnaire, without following discussion. The results show that there is a big difference between the upbringing methods used by various Czech scout guides. The research revealed two scout groups, guides of which use the alternative upbringing methods, based on respectful access to children. This means that systems like that can work in scout groups, but we find making this big change of access to children very hard, because of the socio-historical context of our country. The other results say that the system of raising methods does influence the relationship between a guide and a child. The majority of Czech scout groups have changed these methods in accordance with development of education in society.

Key words: *education, punishment, reward, intrinsic motivation, scouting*

Došlo do redakce: 3. 11. 2014
Schváleno k publikaci: 28. 9. 2015

Úvod

Celkové uvolnění poměrů, kterého jsme byli svědky v nedávné minulosti, se nemohlo nepromítnout také do oblasti výchovy. Původně striktní výchova cukru a biče přestala být takovou jistotou a mnoho rodičů od ní rychle upustilo. Dnes je však patrné, že opačná strategie, tedy ponechání dětem čistě volného pole působnosti, není k dosažení dobrých výchovných výsledků dostačující. Nabízí se tedy otázka, zda existuje ještě jiná cesta, která výchovné předpoklady naplní, a přitom nebude pro dítě ani jeho vztah s vychovatelem poškozující. A pokud taková cesta existuje, lze ji využít i mimo rodinu, v organizaci, která dnes v naší republice výchovně působí na téměř 30 000 dětí? Odpovědi na tyto otázky zakládáme na výzkumu, uskutečněném ve skautských oddílech, a také na dlouholeté zkušenosti hlavní autorky článku se skautským výchovným systémem, a to z pozice dítěte i vedoucí.

Teoretické zázemí

Jde trestat s rozumem?

Zkusme se zamyslet nad tím, jak bychom odpověděli na otázku, co je to trest. Většinu z nás napadnou odpovědi jako „prvek výchovy, který usměrňuje chování dítěte“ nebo „nutný důsledek, který vyvodí vychovatel z nevhodného chování vychovávaného“. Z. Matějček (2012, s. 26) uvádí následující definici trestu: *„Trest zajisté není to, co jsme si jako trest pro dítě vymysleli, ale to, co dítě jako trest prožívá. Onen nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponižující pocit, kterého bychom se chtěli co nejdříve zbavit a kterému bychom se chtěli pro příště rozhodně vyhnout.“* Právě tuto definici volím záměrně, jelikož v ní lze pozorovat významný převrat v přemýšlení vychovatele, jeho snahu nahlížet výchovné momenty z pozice dítěte.

V okamžiku, kdy se začneme na tresty dívat z úhlu pohledu dítěte, napadne nás nejspíš, zda škoda, kterou mohou trestající na osobnosti dítěte napáchat, stojí za dosažení původního dobrého úmyslu. Jak sám Matějček (viz výše) uvádí, trest vyvolává v dítěti nepříjemné pocity jako zahanbení, ponížení nebo tíseň. Mezi další negativní důsledky trestů patří také hněv a nepřátelství vůči trestající osobě, strach z trestajícího, negativismus, ale také generalizovaná úzkost nebo neurotizace dítěte (Langmeier, Krejčířová, 2006).

O těchto možných negativních důsledcích trestů věděli autoři už dávno, ostatně, píše o nich i Komenský ve svém díle Didactica Magna. A tak se mnozí pedagogové a psychologové zabývali a zabývají tím, jaké zásady by při používání této „ výchovné zbraně“ měl vychovatel používat, aby byla všem zúčastněným ku prospěchu. Například P. Říčan (2013) uvádí následující pravidla:

- trest má být srozumitelný,
- měla by být předem dána pravidla trestání,
- v očích dítěte má být trest spravedlivý,
- trest by měl být přiměřeně přísný,
- trest také vyžaduje vhodné načasování (co nejdříve po „nevhodném“ chování),
- trest má být přesně vymezen (aby dítě vědělo, kdy trest končí),
- trest má respektovat individualitu dítěte (např. domácí vězení nebude trestem pro introverta),
- trest by měl být přirozený, logický (nepříjemnost má vyplývat konkrétně z toho, co dítě provedlo),
- trest má respektovat stav dítěte a vývojové návyky (někdy je lepší vyměnit rákosku za teploměr).

Existují však také autoři (např. Faber a Mazlish, 2012), kteří tvrdí, že to, co na dítě ve chvíli použití trestu působí, není trest samotný, ale kontext situace, vztah s vychovatelem atp. Toto zjištění logicky vede k otázce, zda neexistuje jiný prvek výchovy, který by bylo možné ve zmíněném kontextu situace použít a který by nenesl riziko poškození dětského vývoje.

Odměny – sladké pokušení výchovy

Není to radostné, když můžeme dítě za jeho dobré chování nebo úspěch odměnit? Odměny přicházejí na scénu v situacích, plných spokojenosti a hrdosti rodičů. Míváme je spojené s pozitivními okamžiky výchovy, a tak se často nad jejich účelností ani nezamýšlíme. Ano, odměny s sebou nesou řadu pozitiv, jako upozornění dítěte na to, že si všímáme jeho úspěšného počínání nebo vyjádření našeho kladného vztahu k dítěti. Jsou však tato pozitiva nutně spjata právě s odměnou (Průcha a kol., 2009)?

Na druhou stranu, i odměny s sebou nesou výchovná rizika. Snad nejzřetelnějším negativním důsledkem odměny je ztráta vnitřní motivace pro činnost. Jak uvádí J. Nováčková (2011), děti přichází do první třídy se silnou vnitřní motivací učit se. Tato motivace jim vydrží přibližně šest týdnů, než ji paní učitelka stihne „přebít" salvou jedniček, hvězdiček a červených puntíků. Odměna také bývá přislíbena za přesně splněné zadání, což může v dítěti utlumit kreativitu a snahu vymýšlet vlastní řešení. Odměnou rovněž dítě, ač možná nechtěně, stavíme do pozice podřazeného a ovládaného. V neposlední řadě odměny podporují soutěživost, která je ničivou silou dobrých vztahů a atmosféry v kolektivu (Kohn, 1995, Nováčková, 2008).

Čím lze nahradit tresty a odměny

Chceme-li naše snažení nazývat výchovou, potom nám samotné upuštění od trestů a odměn nebude stačit. Každé dítě potřebuje hranice, nesprávné chování nemá zůstat bez povšimnutí. Jednou z cest, které tresty neužívají a dokážou hranice stanovit, je používání přirozených a logických důsledků.

Přirozené důsledky

Využití přirozených důsledků spočívá v tom, že místo vymýšlení důmyslných systémů trestů necháme na dítě dopadnout důsledky jeho jednání. Pokud dítě například rozbije okno (ať už záměrně nebo nedopatřením), přirozeným důsledkem je, že se bude podílet na jeho opravě, tedy přispěje v rámci svých možností na výměnu skla nebo pomůže nové sklo sehnat a vyměnit. Úkolem dospělého je hlídat, aby důsledky dopadly v takové míře, která rozvíjí kompetentnost dítěte zvládat podobné situace v budoucnu, nebo ještě lépe, schopnost takovým situacím předcházet.

Na rozdíl od trestů, přirozené důsledky vyplývají z provinění, není však vždy jednoduché je vidět a vhodnými slovy na ně dítě upozornit. Trest obvykle s proviněním nijak nesouvisí, dítě tak může za stejný prohřešek být trestáno různým způsobem apod. Mezi další přirozené reakce, zprostředkující dítěti porozumění situaci, patří například tyto:

- vyjadřujeme, co prožíváme v souvislosti s tím, že se někdo zachoval nesprávně,
- ptáme se, jak by chtěl dotyčný situaci řešit, a co by mu v tom pomohlo,
- vyjadřujeme svá očekávání a přání, jak by se situace měla řešit – teď i do budoucna,
- dáváme informaci a možnost volby, jak věci napravit (Kopřiva a kol., 2008, s. 136).

Logické důsledky

Přirozený důsledek je efekt, který nastane přirozenou sousledností událostí tak, jak plynou v běžném životě, aniž by do nich dospělí jakkoli zasahovali. Někdy však musí dospělí události uspořádat po nevhodném činu dítěte tak, aby dítě pochopilo, co je správné, protože se nejedná o zcela přirozený důsledek události. Jako příklad lze uvést matku, která odmítne vařit večeři v kuchyni, která zapáchá odpadky, které její syn nevynesl (Dreikurs, 1964 in Azoulay, 1999).

Ať už přirozené nebo logické důsledky, oboje přichází vždy jen v době, kdy dítě narušuje pořádek věcí a trvají pouze do doby, dokud dítě tento pořádek nepřestane narušovat. Reprezentují přirozený chod věcí a jsou tak pro dítě pochopitelné. Trest je oproti tomu aktem síly ze strany mocnějšího a jeho následky trvají často déle než jen po dobu narušeného pořádku věcí (tamtéž).

Jako velkou výhodu přirozených a logických důsledků můžeme vidět trvání jejich účinku i v době, kdy není vychovatel přítomen. Trest účinkuje většinou jen do té doby, dokud trvá hrozba. Porozumí-li však dítě souvislostem, které nese vlastní prožití přirozeného důsledku, toto porozumění je přítomno i když rodič odchází (Kopřiva a kol., 2008).

A. Faber a E. Mazlish (2012) uvádí další možné alternativy trestů:

- Ukažte dítěti, jak může být nápomocné:
  - „V krámě je nebezpečné běhat, člověk by mohl něco shodit a rozbít. Mohl bys prosím donést tři citrony?“
- Vyjádřete jasný nesouhlas (bez urážky charakteru):
  - „Jsem doopravdy naštvaný, že moje pila zůstala venku v dešti a je celá zrezivělá.“
- Vyslovte svá očekávání:
  - „Očekávám, že moje nářadí bude vráceno vždy, když si ho někdo půjčí.“
- Ukažte dítěti, jak napravit svoje chování:
  - „To, co teď tato pila potřebuje, je drátěnka a trochu lidského sádla.“
- Nabídněte volbu:
  - „Můžeš si moje nářadí půjčovat a zase ho vracet nebo ztratíš tu možnost si ho půjčovat. Sám se rozhodni.“
- Chopte se akce (odejděte nebo ho zkroťte):
  - „Zkus si sám odpovědět, proč je teď ta truhla s nářadím zamčená.“

Vzájemný vztah zúčastněných

Použitím trestu sami sebe stavíme do mocenské pozice, a to dokonce i tehdy, když dítěti nařizujeme, aby se zachovalo správně, aby napravilo, co udělalo. Samotné použití slůvka „trest“ navozuje představu mocenského vztahu, i když ho použijeme bez záměru potrestat. Chceme-li, aby děti porozuměly řádu a vnitřně jej přijaly, nesmí se cítit ohroženy chováním těch, kteří jim řád zprostředkovávají. Dovednosti, které je k tomu třeba použít, by se daly označit jako partnerský způsob komunikace. Použité dovednosti v takových situacích budou: vyjádření očekávání, podání informace, návrh a možnost volby (Kopřiva a kol., 2008).

Trestem můžeme někoho přimět, aby udělal, co chceme, nebo nedělal, co nechceme. Mechanismus, kterým toho dosáhneme, je však založen na strachu, nikoliv na osvojování morálních hodnot. Jedním ze základních úkolů výchovy je naučit děti dělat správné věci proto, že pochopily, že jsou správné, nikoliv proto, že se bojí trestu. Mentální návyk, který se tedy snažíme vytvářet, by se dal vyjádřit slovy: Překročil jsem hranice – co mohu udělat, abych to napravil? Nikoliv co mohu udělat, abych unikl trestu (Kopřiva a kol., 2008, s. 136, 137).

Místo odměn

Stejně jako je tomu u trestů, také odměna může působit jako projev mocenského vztahu vychovatele s dítětem. Místo odměn můžeme dítěti pomoci hledat smysl dané činnosti. Místo pochval můžeme použít komunikační dovednosti, založené na partnerském rovnocenném vztahu: ocenění, zpětnou vazbu, projevení zájmu či povzbuzení. Dále se jako vhodnější jeví používat místo pochval typu „Ty jsi ale šikulka“ co nejvíce konkrétní popis projevu, který je podle nás hoden ocenění. Cíl naší snahy může tedy být často stejný – dát dítěti najevo, že se mu něco podařilo nebo že si jeho snahy vážíme, avšak forma, kterou pro ono poukázání zvolíme, je důležitější, než by se mohlo zdát (Nováčková, 2008).

Tresty a tři složky výchovy

P. Kopřiva a kol. (2008, s. 130) také mluví o tom, že existují tři složky výchovy, na které se máme zaměřovat stejnou měrou, a to:

- plnění úkolů (činnosti a chování, které od dětí vyžadujeme, rozvíjení dovedností a budování návyků),
- rozvoj osobnosti dítěte (vytváření sebeúcty, sebedůvěry, využití vrozených dispozic, emoční vyzrávání, zvnitřnění hodnot),
- vztahy (mezi dospělými a dětmi).

Trest se zaměřuje jen na oblast úkolu, ba dokonce jen jako nástroj vnější motivace se všemi negativními důsledky. Trestáním se nerozvíjí, ale naopak poškozuje oblast rozvoje osobnosti a také oblast vztahů. Výchova, jejíž pravidelnou součástí jsou tresty (nejen výchova v rodině, ale i ve škole a jinde), zanechává stopy na vývoji osobnosti, které mohou přetrvávat až do dospělosti. Jde především o negativní dopady na sebeúctu a vztahy, které se viditelně projevují v chování. Pro lepší možnost porovnání uvádím tabulku č. 1.

Tabulka č. 1: Tresty vs. přirozené důsledky

Rozdíly mezi tresty a přirozenými důsledky		
Oblast	**Tresty**	**Přirozené důsledky**
Postavení vychovatel – vychovávaný	Mocenské	Rovnocenné
Doba trvání	Někdy uměle protahována	Jen po dobu trvání nevhodného chování
Souvislost s proviněním	Nesouvisí s proviněním	Souvisí s proviněním
Dopad na vztahy	Ničí vztah vychovatel - vychovávaný	Upevňuje vztah vychovatel – vychovávaný
Negativní emoce	Otočeny proti vychovateli	Využity pro nápravu nebo pozitivní změnu
Budoucnost	Vychovávají poslušného člověka, poslouchajícího příkazy	Vychovávají k zodpovědnosti za své činy

Náročnost pro vychovatele	Nižší (užívání trestů je u nás tradiční, jeho zákonitosti jsou v nás hluboko zaryté)	Vysoká (je třeba změnit vzorec přemýšlení a reagování ve výchovných situacích, naučit se vidět přirozené důsledky)

Dvě pravidla partnerského přístupu

V předešlé tabulce uvádím také jistou nevýhodu užívání přirozených důsledků, a to možnou náročnost přechodu na tento způsob výchovy. A. Faber a E. Mazlish (2012) uvádí, že už to, když dokážeme poslouchat sami sebe, co říkáme, a uvědomit si, že jsme chtěli zareagovat jinak, je veliký pokrok. Dále uvádí dvě základní pravidla, kterými se můžeme řídit, pokud v dané situaci nevidíme hned konkrétní řešení. Vždy si můžeme položit dvě otázky:

- „Co bychom dělali, kdyby to byl dospělý (náš partner, dobrý známý, kolega)? Co a jak bychom řekli?“
- „Co bychom rádi slyšeli na místě dítěte? Co by nás povzbudilo ve snaze udělat to, co je třeba?“

V těchto otázkách lze vidět onen partnerský přístup, tedy to, že se k dětem chováme jako k dospělým, kterých si vážíme nebo je alespoň respektujeme.

Výzkumná část

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit a popsat, jaké konkrétní systémy výchovy jsou zavedeny ve skautských oddílech napříč republikou. Zaměřili jsme se především na tresty, odměny a jejich alternativy, na názory respondentů na tuto problematiku a soulad jejich názorů s praxí v jejich oddíle. Vedlejšími cíli bylo také otevřít v některých oddílech toto téma a umožnit probandům o něm diskutovat, nabídnout ostatním nový úhel pohledu (viz diskuse dětí s vedoucími). Dalším cílem bylo nabídnout díky šíření této práce vedoucím, kteří chtějí tresty a odměny v oddíle za něco vyměnit, ucelenou koncepci, která jim může v jejich snaze pomoci. Stanovili jsme celkem 4 následující výzkumné otázky:

1. Jaké odměny a tresty, případně jejich alternativy, se používají v českých skautských oddílech?
2. Jak se změnila výchovná motivace ve skautském hnutí v očích dnešních vedoucích vzhledem k jejich dětství, prožitému ve skautingu?
3. Existuje rozdíl ve vnímání trestů a odměn dětmi a vedoucími v jednom oddíle?
4. Ovlivňuje systém výchovných prostředků vedoucího vztah mezi vedoucím a dítětem?

Výzkum proběhl v časovém rozmezí července 2013 a února 2014. Celkem se zúčastnilo 131 probandů, z nichž bylo 43 vedoucích či rádců a 88 dětí skautského věku (11-15 let). 18 probandů vyplnilo online-dotazník, zbylých 113 se zúčastnilo programu „na živo“. Účastníci pocházeli celkem ze 14 oddílů, z toho bylo 8 oddílů dívčích, 4 chlapecké a 2 koedukované, 11 oddílů bylo pěších, 3 vodní. Do výsledků jsou zahrnuty také odpovědi 20 vedoucích, účastnících se pilotního výzkumu, realizovaného v roce 2012 formou semistrukturovaných rozhovorů.

Program „na živo“ se skládal kromě vyplnění dotazníků také z diskuse vedoucích a dětí na zmíněné téma a také z několika interaktivních tematických aktivit. Dotazník byl sestaven převážně z otázek, používaných v rozhovorech v předešlém výzkumu, s přihlédnutím k jejich výtěžnosti.

Pro děti byla vytvořena jednodušeji formulovaná a kratší verze dotazníku. Otázky byly zaměřeny nejen na realitu oddílů (jaké výchovné prostředky se u nich používají), ale zajímal nás také názor probandů na jejich používání a také to, zda znají i jiné výchovné možnosti (viz příloha).

Tresty, odměny a jejich alternativy

Výsledky ukázaly, že v otázce **trestů** existují v českých skautských oddílech diametrální rozdíly. V naší republice existují oddíly, které tresty záměrně nepoužívají, mají jasno v tom, jaké výchovné prostředky používají místo nich, tento přístup se v jejich oddíle stává již tradičním a funguje na podobných principech, které jsou představovány např. v knize „Respektovat a být respektován" autorů Kopřivových, Nováčkové a Nevolové.

Dále u nás fungují oddíly, které tresty nepoužívají, a i když nemají úplně jasno v tom, jaké prostředky používají místo nich, po krátké diskusi dospíváme k tomu, že některé z osvědčených náhradních metod (např. přirozený důsledek) jsou užívány tak nějak přirozeně. V některých oddílech zůstávají jako odkaz historie jeden nebo dva tresty, které jsou užívány minimálně a mají podobu fyzické námahy (kliky, dřepy). V těchto oddílech je možné, že v rámci několika let dojde k vymizení i těchto trestů a zůstanou jejich alternativy, které jsou již dnes po většinu času používány. V těchto oddílech bylo také typické, že se často probandi neshodli na tom, zda se u nich tresty používají nebo ne. Vedoucí volí jako první volbu řešení diskusi, vysvětlení smyslu věci, na trest dochází až při opakovaném narušování oddílového řádu.

Jako další kategorii uvádím oddíly, kde se tresty užívají běžně a v nejbližší době nejspíš nedojde ke změně této výchovné strategie. V této podkategorii jsou však stále velké rozdíly v druhu a četnosti užívaných trestů. Na jedné straně stojí oddíly, kde se používají fyzicky namáhavé tresty jako kliky, dřepy, případně práce navíc nebo nějaký nepříjemný úkol. Tresty zde slouží k napravení činu či k hypotetickému odčinění viny, nedochází u nich však k zesměšnění jedince, ani se nejedná o fyzické tresty v pravém slova smyslu. Pro tyto oddíly je typické, že se jejich vedoucí v minulosti již pokusili tresty zmírnit nebo vynechat, Protože však taková změna je spíše během na dlouhou trať a je třeba tresty nejen vynechat, ale nahradit jinou promyšlenou strategií, mohlo se stát, že v oddíle na nějaký čas nastala vláda dětí. Vedoucí se proto vrátí k některým osvědčeným praktikám, aby program v oddíle mohl vůbec proběhnout a všichni ho ve zdraví „přežili".

Na druhé straně této podkategorie poté jsou oddíly, kde je používána široká škála trestů, od napomenutí a výhružek, po fyzické tresty jako takové. Jedná se často o tradiční tresty, které v oddíle fungují už mnoho let (či desetiletí) a vedoucí nevidí důvod na nich cokoliv měnit. Pokud dochází v oblasti trestů k nějakým změnám, jde spíše o změnu typu: „*Snažíme se, aby tresty byly pro všechny zajímavější*", jak uvádí jeden z probandů. Vedoucí těchto oddílů tresty obměňují a vymýšlí jejich různé podoby tak, aby například zapadaly do tématu celotáborové hry. O jejich částečném nebo úplném vynechání však dle výpovědí vedoucí nepřemýšlí a v nejbližší době k němu nedojde. V těchto i v některých oddílech z předešlých skupin bývají tresty někdy spojeny také se zesměšněním či ponížením trestaného. Příkladem takového trestu můžou být např. „ovečky" (dřepy, při kterých dotyčný bečí jako ovce) nebo hod do vody ve spacáku. Některé tresty považujeme za doslova děti ohrožující (např. sníst směs mouky a koření) a nezřídka by se dalo polemizovat o porušení některých dokumentů, které zajišťují základní práva každému člověku, nebo nařizují hygienická pravidla, kterými se musí řídit každá zotavovací akce. Níže vkládáme tabulku konkrétních trestů, které uváděli probandi (č. 2).

Tabulka č. 2 Konkrétní tresty, používané ve skautských oddílech (relativní četnosti jsou vyjádřeny k dané skupině probandů (vedoucí/děti))

Četnost odpovědi	%	Odpověď vedoucího/rádce	Četnost odpovědi	%	Odpověď skauta/skautky
31	49	Fyzická námaha (kliky, dřepy, běh)	48	54	Fyzická námaha (kliky, dřepy, běh)
13	21	Práce za trest (pumpování vody, práce se dřevem, zakopávání latríny,…)	20	23	Fyzické tresty (kopání, údery, koupání v ledové vodě, …)
12	19	Odečtení bodů z celkového bodování	10	11	Odečtení bodů z celkového bodování
9	14	Fyzické tresty (facka, kopání, hod do vody ve spacáku, …)	10	11	Práce za trest (úklid, zápis do kroniky, práce se dřevem,…)
4	6	Přirozený důsledek	6	7	Čištění zubů při použití sprostého slova
3	5	Slovní napomenutí	3	3	Ruleta (losovací zařízení s různorodými tresty pro různorodé hříšníky)
2	3	Přinést něco sladkého na schůzku	1	1	Černé tečky fixem na čelo
2	3	Neúčast (na hře, slavnostním ohni,…)	1	1	Splnit zadanou kognitivní úlohu
1	2	„řev“	1	1	Upozornění na nesprávné jednání
1	2	Ruleta (losovací zařízení)	11	13	„Ruka šmátralka“
1	2	„Ruka šmátralka“ (pytel na zapomenuté věci, majitel věc obdrží za říkanku, dřepy apod.)			

Oddíly jsme pro přehlednost rozdělili do 4 následujících skupin, u kterých uvádíme také počty oddílů v jednotlivých kategoriích (počty zahrnují i 9 oddílů, účastnících se pilotního výzkumu):

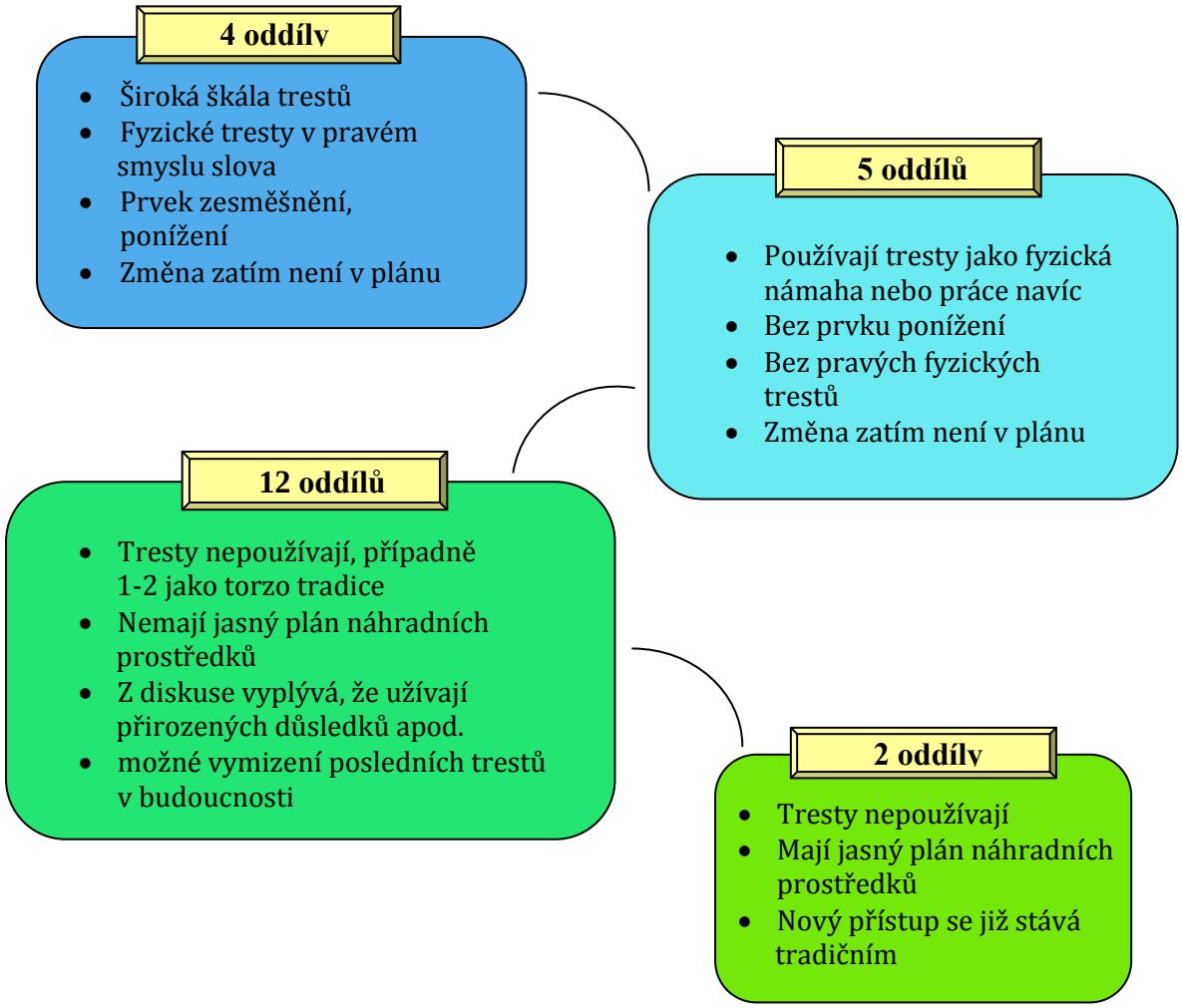

Co se týče **odměn**, oddíly jsou mnohem jednotnější než v případě trestů. Téměř všichni probandi se shodli na tom, že se odměny v jejich oddíle používají. Probandi, kteří uvedli opak, patřili mezi skauty/skautky, tedy dětskou část účastníků, u kterých se často ukázalo, že nehmotné odměny jako odměny nevnímají. Tento fakt by mohl vysvětlovat malou odchylku v jednotnosti zmíněných odpovědí. V oddílech se používají převážně odměny nehmotné (pochvaly, uznání) v kombinaci s drobnými hmotnými odměnami, které jsou rozdávány spíše zřídka, například na konci roku, tábora nebo na tradiční akci. Mezi hmotnými odměnami se objevují pamětní listy a drobné, většinou ručně vyrobené předměty, případně praktické věci jako kapesní nůž nebo svítilna. Vedoucí většinou nevnímají rozdíl mezi uznáním a pochvalou, ani mezi pochvalou produktu, úsilí a schopností jedince. V tabulce č. 3 můžeme vidět odměny, které probandi uváděli.

Tabulka č. 3: Odměny, užívané v oddílech (relativní četnosti jsou vyjádřeny k dané věkové skupině probandů)

Četnost odpovědi	%	Odpověď vedoucího/rádce	Četnost odpovědi	%	Odpověď skauta/skautky
34	53	Drobné věcné odměny	53	60	Drobné hmotné odměny
21	33	Ústní pochvala, uznání, úsměv	12	14	Bodování
16	25	Bodování	10	11	Uznání, pochvala
7	11	Možnost volby (zahájení a ukončení schůzky, volba místa pro výlet, nákup z oddílových peněz dle vlastního výběru…)	3	3	Výhody (možnost volby, být první v řadě na oběd)
6	9	Speciální zážitek (akce za odměnu)	2	2	Zážitek za odměnu (lanové překážky)
4	6	Vynechání z nepříjemné povinnosti, privilegium	1	1	Ruleta na konci měsíce (nejlepší skaut/ka v bodování si vylosuje odměnu)
1	2	Poděkování	1	1	Poděkování

Snad v každém oddíle se využívá alespoň některá z alternativ výchovné motivace, ačkoliv si někteří vedoucí nebyli schopni ve chvíli vyplňování dotazníku žádnou z nich vybavit. Z každého oddílu však vždy minimálně jeden z vedoucích některou alternativu uvádí, nejedná se tedy o pouhou domněnku. Vedoucí uváděli jak konkrétní náhrady za tresty a odměny (přirozené důsledky, diskuse, vysvětlení smyslu či nabídnutí alternativ), tak i jiné způsoby, jak děti motivovat k činnosti (symbolický rámec, vlastní příklad či spoluúčast na aktivitě).

Ostatní výzkumné otázky

Více než polovina vedoucích (24) uvedla, že se u nich v oddíle používání výchovných prostředků oproti minulosti změnilo. Kromě dvou vedoucích všichni uvádí, že dříve bylo v oddíle používáno více fyzických trestů a panovala tvrdší disciplína. Jsou však oddíly, kde již po delší dobu vedoucí používají alternativní přístup (bez trestů). Vedoucí z těchto oddílů tedy uvedli, že se v jejich oddíle od dob jejich dětství nic nezměnilo, ačkoliv někdy hlouběji v minulosti muselo v jejich oddíle dojít k poměrně radikální změně přístupu k vedení dětí. Na druhou stranu u nás existují oddíly, kde je tradice tak silná, že se používá stále stejných prostředků, jako bylo ve zvyku dříve (tvrdší tresty, disciplína), a nezdá se, že by se v této oblasti v nejbližší době měly odehrát jakékoliv změny.

Zaměříme-li se na otázku, zda se vnímání trestání a odměňování dětmi liší od vnímání těchto prostředků vedoucími, odpověď je třeba rozvést. V případě trestů je vnímání velmi podobné. Děti však v mnohem větším počtu tvrdí, že trestů není při výchově vůbec třeba, nejspíš proto, že mají s dopadem trestů čerstvější zkušenost než vedoucí. Ve vnímání odměn jsou mezi vedoucími a dětmi větší rozdíly. Děti častěji opomíjejí nehmotné odměny, také málokdy vidí v odměnách nějaké nevýhody. Málokteré z dětí také bere jako odměnu zážitek dle výběru či nějakou výhodu či čest, které se jim v oddíle dostane. Děti se v diskusi vesměs shodují na tom, že je pro ně cennější uznání

jejich vůdce než drobná hmotná odměna. Děti si také málokdy vybaví některou z alternativ trestů a odměn, často nehmotné odměny za ně zaměňují. Stejně tak jen jeden mladší proband poukázal na vnitřní motivaci jako další silný činitel výchovy.

Ukázalo se, že systém výchovných prostředků může výrazně ovlivňovat celkovou atmosféru v oddíle. V oddílech, kde je místo trestů a odměn kladen důraz na respektující vztah mezi vůdcem a dítětem, je často prostor k diskusi a názor dítěte je brán za stejně významný jako názor vůdce. Atmosféra v takovém oddíle by se dala označit za bezpečnou a přátelskou. V oddílech, založených na vypracovaném systému trestů a odměn zůstává aktuální snaha o udržení vztahu nadřazenosti vůdce a podřízenosti dítěte. V takovém oddíle málokdy na diskusi dojde a názor dítěte není brán jako rovnocenný názoru vůdců. Děti v takových oddílech se mohou snažit vyhnout trestu či získat odměnu i za cenu ne zcela korektního chování. Atmosféra v oddíle bývá občas spíše atmosférou strachu, soutěžení a ponižování, než přátelství a vzájemné úcty.

Tento jev dokládá příklad z jednoho oddílu, kde v okamžiku, kdy mělo dojít ke společné diskusi dětí a vedoucích, vedoucí raději odešli s domněnkou, že v jejich přítomnosti děti nebudou upřímné a nebudou mluvit celou pravdu. Vážím si toho, že tito vedoucí mysleli na to, aby byl můj výzkum výtěžnější, přijde mi však, že byla opomenuta pravá podstata této diskuse a vedoucí tak možná promarnili jedinečnou šanci slyšet názory dětí v jejich oddíle. Pro úplnost dodávám, že se jednalo o oddíl, kde se používají v porovnání s jinými velmi tvrdé tresty, s častým prvkem ponížení.

Diskuse

V první řadě považujeme za nutné zmínit, že vzorek populace českých skautů nebyl reprezentativní. Ačkoliv se ve výzkumu objevily oddíly nejrůznější struktury, atmosféry a využívající rozličných výchovných prostředků, nelze říci, zda bylo spektrum oddílů opravdu vyčerpáno. Nelze také odhadovat, kterých oddílů je v naší republice více, nebo v kterém kraji jsou užívány výchovné metody spíše tradiční a kde spíše alternativní.

Z dotazníků bylo těžké poznat, zda svou odpověď myslí proband zcela vážně nebo zda se nesnaží svůj oddíl vykreslit v jiném světle, než jaký doopravdy je. Dále byl také velký rozdíl v online dotazování a programech „na živo“. Stejně tak ani žádný z programů „na živo“ neproběhl zcela stejně, což je nejspíš nedostatkem každého kvalitativního výzkumu. Snažila jsem se tedy zachovat co nejjednotnější podmínky alespoň při vyplňování dotazníků, z kterých čerpáme nejvíce dat.

Během výzkumu pouze 7 dětí vyjádřilo nesouhlas s některým z výchovných prostředků, užívaných u nich v oddíle. Z těchto sedmi pouze jeden pocházel z oddílu s přísnou tradiční výchovou. Toto zjištění vedlo k zamyšlení o tom, jaké děti ve skautských oddílech vychováváme. To, zda je dítě v oddíle spokojeno, je často spojeno s tím, kolik tam má přátel a jaká dobrodružství zde zažívá. Navíc, děti často chodí do jednoho oddílu od začátku až do konce, tedy ani netuší nebo je nenapadne, že by jejich oddíl mohl v něčem fungovat jinak. Z takových dětí nejspíš vyrostou vedoucí, kteří budou bez pozastavení používat stejné výchovné metody jako jejich vedoucí. Tuto domněnku může podpořit fakt, že se nenašel žádný vedoucí z oddílů, kde užívají poměrně tvrdé tresty, který by v něčem s oddílovou filozofií nesouhlasil. Je však otázkou, jestli chceme vychovávat lidi „pouze“ věrné tradici a striktně poslušné autoritě nebo lidi vážící si tradice, ale zároveň na ni i na vše ostatní kriticky nahlížející.

Chceme také zmínit to, že celý alternativní systém, který je ve zmíněných publikacích nabízen, se bude zatím v oddílech zavádět poměrně těžko. Odůvodnění vidím především ve dvou skutečnostech. Za prvé s dětmi bývají v kontaktu nejvíce rádci ve věku 15 – 18 let, kteří mohou být často jiného než humanitního zaměření. Tito rádci se ve svém věku zřídka budou zabývat jednotlivými jevy výchovy tak do hloubky, navíc pro celkové uchopení podobného výchovného systému nejsou ještě dostatečně vývojově zralí. K tomu přispívá druhá skutečnost, že v dnešní české společnosti není tento styl výchovy ještě tolik rozšířen. Pokud by rádci byli vychováváni v tomto modelu (doma, ve škole i v oddíle), potom by zřejmě neměli problém ho chápat a vhodně užívat.

Závěr

Praxe ukázala, že v podobných organizacích jakou je skauting se vyplatí dělat výzkum spíše formou setkání „na živo“ než formou online dotazování. Pro další pokračování výzkumu by byl potřeba větší výzkumný tým, aby mohlo být dosaženo reprezentativního počtu probandů. Kvalitativní forma výzkumu se zdá být pro podobná témata a prostředí vhodnou. Pro zjištění příčin některých jevů je třeba prohlédnout hlouběji do života a atmosféry oddílu, což vyžaduje svůj čas a prostor.

V oblasti trestů jsou v českých skautských oddílech velké rozdíly. Existují u nás oddíly, které si zakládají na netrestání členů a snaží se o rovnocenný vztah vůdce – dítě. Na druhé straně škály existují oddíly, které používají různé tresty, včetně fyzických s prvkem zesměšnění. Vztah vůdce – dítě zde zůstává na úrovni nadřízený – podřízený. Nejvíce oddílů ve výzkumu se nacházelo někde mezi těmito dvěma konci škály. V odměňování jsou naše skautské oddíly mnohem jednotnější. Snad ve všech oddílech se používají odměny nehmotné, které děti často za odměny nepovažují. Hmotné odměny jsou používány v nízké míře. Vedoucí zpravidla nerozlišuji mezi pochvalou a uznáním, ani mezi pochvalou produktu, úsilí a schopnosti jedince.

Zároveň každý oddíl užívá alespoň některou z alternativ výchovné motivace (vždy alespoň jeden vedoucí z oddílu ji zmiňuje). Vyskytují se jak konkrétní náhrady za trest a odměnu (přirozený důsledek, diskuse, nabídnutí alternativy nebo vysvětlení smyslu), tak jiné způsoby motivace dětí (symbolický rámec, vlastní příklad nebo spoluúčast na aktivitě). Obě tyto skupiny prostředků spolu úzce souvisí.

Ve většině oddílů došlo od minulosti ke změně ve volbě výchovných prostředků, mimo jiné v souvislosti s vývojem výchovy ve společnosti. V některých oddílech funguje alternativní přístup již tradičně, v některých zase trvají tradiční výchovné metody v podobě tvrdých trestů a odměn. Obě zmíněné skupiny oddílů byly ve výzkumu menšinou. Ve vnímání trestů nejsou mezi dětmi a vedoucími přílišné rozdíly, pouze děti mnohem častěji tvrdí, že trestů není pro výchovu vůbec potřeba. Ve vnímání odměn jsou mezi dětmi a vedoucími větší rozdíly. Děti málokdy vidí jako odměny i ty nehmotné a také v odměnách nevidí téměř žádné nevýhody.

Ukázalo se, že systém výchovných prostředků může mít výrazný vliv na atmosféru v oddíle. Atmosféra se potom pohybuje od přátelské a bezpečné v oddílech s „respektujícím přístupem“ až k atmosféře strachu, soutěžení a ponížení v oddílech na druhé straně škály.

Literatura

Azoulay, D. (1999). Encouragement and logical consequences versus rewards and punishment: a reexamination. *The Journal of Individual Psychology, 55*(1), 91-99.

Baumová, K. (2014). *Používání odměn a trestů v současném českém skautingu*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého. Nepublikovaná diplomová práce.

Faber, A., Mazlish, E. (2012). *How to talk so kids will listen & listen so kids will talk*. New York: Simon & Schuster.

Kohn, A. (1999). *Punished by Rewards: The trouble with gold stars, incentive plans, A´s, Praise and other bribes*. New York: Houghton Mifflin Company.

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. (2008). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála.

Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Matějček, Z. (2012). *Po dobrém nebo po zlém*? Praha: Portál.

Nováčková, J. (2008). *Mýty ve vzdělávání*. Kroměříž: Spirála.

Nováčková, J. (2011). *Jak se z touhy učit stane sběratelství známek* [video]. <http://www.youtube.com/watch?v=7cnxm-OatVs>

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

Říčan, P. (2013). *S dětmi chytře a moudře*. Praha: Portál.

Údaje o autorech:

Mgr. Kristýna Baumová absolvovala obor Psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2013. Nyní působí jako školní psycholožka na základní a střední škole a jako lektorka primární prevence v organizaci Magdaléna, o.p.s. Již deset let působí jako vedoucí u oddílu skautek, poslední dva roky je také instruktorkou skautských vzdělávacích kurzů. Její hlavní oblastí zájmu je otázka, jak správně a účinně vychovávat dnešní děti, jak s nimi budovat pevný vztah a pozitivně využít vlivu, který na ně máme.
Kontaktní údaje:
adresa: Hradební 71, Příbram 1, 26101
e-mail: kristyna.baumova@gmail.com, +420 775 395 689

PhDr. Marek Kolařík, Ph.D. v současné době působí jako odborný asistent na Katedře psychologie FF UP v Olomouci. Zaměřuje se převážně na manželské a rodinné poradenství a terapii a práci s výcvikovými skupinami.
e-mail: marek.kolarik@post.cz

Baumová, K. & Kolařík, M. (2015). Tresty a odměny, používané ve skautských oddílech: Je možné je nahradit „respektujícím přístupem“? *E- psychologie, 9*(3), 10-26.
Dostupný z http://e-psycholog.eu/pdf/baumova_kolarik.pdf.

Příloha 1

Výchovné metody ve skautingu
Dotazník pro skauta/skautku

Milý skaute, milá skautko,
do rukou se Ti dostal dotazník, týkající se odměn, trestů a výchovy ve skautingu. Některé následující otázky se týkají tvého oddílu, některé se ptají na tvůj osobní názor. Celý výzkum je anonymní, takže se nemusíš bát, že by se někdo dozvěděl, co jsi ty konkrétně odpověděl/a. Rozhodneš-li se dotazník vyplnit, nejen že mi tím pomůžeš zjistit, jak na tom jako čeští skauti s výchovou jsme, ale možná si i sám/sama uvědomíš, s čím souhlasíš a co bys chtěl/a nebo dokázal/a dělat jinak. Na vyplnění máš tolik času, kolik budeš potřebovat, nemusíš s odpověďmi pospíchat.

Některé otázky se Ti možná budou zdát příliš osobní nebo těžké, věz však, že jsem vázána mlčenlivostí, tedy nikdo se o tvých odpovědích nedozví, pokud je ty sám/sama nebudeš chtít s někým sdílet. A i když by taková odpověď pro mě byla nejspíš velmi cennou, chci Tě ujistit, že v případě potřeby můžeš danou odpověď vynechat (i tak bude pro mě využitelný zbytek dotazníku).
Na začátek prosím vyplň pár informací o Tobě:

- Pohlaví: chlapec/dívka
- Věk:
- Název a sídlo tvého oddílu:
- Vodní skaut/pěší skaut
- Ve vašem oddíle je:
    - Do 10 dětí
    - 10-20 dětí
    - 20-30 dětí
    - Více jak 30 dětí
- V našem oddíle jsou
    - Samé dívky
    - Sami chlapci
    - Dívky i chlapci (jsme smíšení)

Nyní budou následovat různě položené otázky. Pokud máš na výběr z více možností, prosím označ tu, která platí u vás v oddíle (můžeš jich označit i více). Pokud neplatí žádná z odpovědí nebo víš ještě o jiné možnosti, napiš ji prosím do kolonky „jiné:“. Pokud v odpovědi možnosti nejsou, je jen na Tobě, kolik toho napíšeš. Mně však pomůže, když se pokusíš co nejlépe své odpovědi rozepsat (vysvětlit), aby je dokázal pochopit i někdo, kdo do vašeho oddílu nechodí. Pokud budeš mít jakékoliv nápady k otázkám či tématu, můžeš je zmínit v prostoru na konci dotazníku.
V našem oddíle se tresty:

- používají
- nepoužívají

Moji vedoucí používají konkrétně tyto tresty (uveď nejčastěji používané):
Tresty jsou používány v těchto situacích (popiš):
Co si já myslím o užívání trestů:
Jaké jsou podle mě výhody trestů:
Jaké jsou podle mě nevýhody trestů:
V našem oddíle se odměny:

- používají
- nepoužívají

Moji vedoucí používají konkrétně tyto odměny (uveď nejčastěji používané):
Odměny jsou používány v těchto situacích:
Co si já myslím o používání odměn:

Jaké jsou podle mě výhody odměn:
Jaké jsou podle mě nevýhody odměny:
Podle mého názoru by v odměňování a trestání:

- neměla platit žádná pravidla
- někdy platit pravidla měla a někdy ne
- měla platit jasná pravidla

… Zkus svůj názor vysvětlit blíže (proč si to myslíš):
Funguje to ve vašem oddíle podle tvého názoru?

- Ano
- Ne

Přijde Ti nějaký trest, co se u vás v oddíle používá, příliš tvrdý?

- Ano (popiš jaký):
- Ne

Pokud ano, měl bys návrh na jeho alternativu (Prosím popiš)?
Znáš i jiné způsoby motivace lidí než pomocí trestů a odměn?
Používá se některý z nich u vás v oddíle?

- Ano
- Ne

Pokud jsi odpověděl „Ano“, popiš jaký:
Baví se s vámi vedoucí o trestech a odměnách dopředu (víš, co bude následovat, když…)?

- Ano
- Ne

S tím, jaké se používají u nás v oddíle výchovné prostředky (tresty, odměny či jejich alternativy) jsem celkově:

- spokojen/a
- nespokojen/a

Pokud jsi odpověděl/a „Nespokojen/a“, uveď, jakou změnu bys přivítal/a:
Co tebe samotného nejvíce motivuje k tomu, abys chodil do „skautu“?
Zde je prostor pro jakékoliv tvoje poznámky k otázkám, tématu nebo dotazníku:

Děkuji za tvůj čas a ochotu, velmi jsi mi pomohl/a.

Kristýna Baumová

Příloha 2

Výchovné metody ve skautingu
Dotazník pro vedoucí

Milý skaute, milá skautko,

do rukou se Ti dostal dotazník, týkající se odměn, trestů a výchovy ve skautingu. Některé následující otázky se týkají tvého oddílu, některé se ptají na tvůj osobní názor. Celý výzkum je anonymní, takže se nemusíš bát, že by se někdo dozvěděl, co jsi ty konkrétně odpověděl/a. Rozhodneš-li se dotazník vyplnit, nejen že mi tím pomůžeš zjistit, jak na tom jako čeští skauti s výchovou jsme, ale možná si i sám/sama uvědomíš, s čím souhlasíš a co bys chtěl/a nebo dokázal/a dělat jinak. Na vyplnění máš tolik času, kolik budeš potřebovat, nemusíš s odpověďmi pospíchat.

Některé otázky se Ti možná budou zdát příliš osobní nebo jistým způsobem bolestivé, věz však, že jsem vázána mlčenlivostí, tedy nikdo se o tvých odpovědích nedozví, pokud je ty sám/sama nebudeš chtít s někým sdílet. A i když by taková odpověď pro mě byla nejspíš velmi cennou, chci Tě ujistit, že v případě potřeby můžeš danou odpověď vynechat (i tak bude pro mě využitelný zbytek dotazníku).

Na začátek prosím vyplň pár informací o Tobě:

- Pohlaví: muž/žena
- Věk:
- Název a sídlo tvého oddílu:
- Pozice v oddíle:
  - rádce/rádkyně družiny
  - vůdce/vůdkyně oddílu (či pomáhající s vedením oddílu)
- Vodní skaut/pěší skaut
- Ve vašem oddíle je:
  - Do 10 dětí
  - 10-20 dětí
  - 20-30 dětí
  - Více než 30 dětí
- V našem oddíle jsou:
  - Samé dívky
  - Samí chlapci
  - Dívky i chlapci (jsme smíšení)

Nyní budou následovat různě položené otázky. Pokud máš na výběr z více možností, potom označ tu, která platí u vás v oddíle (můžeš jich označit i více). Pokud v odpovědi možnosti nejsou, je jen na Tobě, kolik toho napíšeš. Mně však pomůže, když se pokusíš co nejlépe své odpovědi rozepsat (vysvětlit), aby je dokázal pochopit i někdo, kdo do vašeho oddílu nechodí. Pokud budeš mít jakékoliv nápady k otázkám či tématu, můžeš je zmínit v prostoru na konci dotazníku.

V našem oddíle tresty:

- používáme
- nepoužíváme

Používáme konkrétně tyto tresty (uveď nejčastěji používané):
Tresty používáme v těchto situacích (popiš):
Co si já myslím o užívání trestů:
Jaké jsou podle mě výhody trestů:
Jaké jsou podle mě nevýhody trestů:
V našem oddíle odměny:

- používáme
- nepoužíváme

Používáme konkrétně tyto odměny (uveď nejčastěji používané):
Odměny používáme v těchto situacích:
Co si já myslím o používání odměn:
Jaké jsou podle mě výhody odměn:
Jaké jsou podle mě nevýhody odměny:
Podle mého názoru by v odměňování a trestání:

- neměla platit žádná pravidla
- někdy platit pravidla měla a někdy ne
- měla platit jasná pravidla

… Zkus svůj názor vysvětlit blíže (proč si to myslíš):
Funguje to ve vašem oddíle podle tvého názoru?

- Ano
- Ne

Přijde Ti nějaký trest, co se u vás v oddíle používá, příliš tvrdý?

- Ano (popiš jaký):
- Ne

Pokud ano, měl bys návrh na jeho alternativu (Prosím popiš)?
Znáš i jiné způsoby motivace lidí než pomocí trestů a odměn?

- Ne
- Ano (Popiš jaké)

Používá se některý z nich u vás v oddíle?

- Ano
- Ne

Pokud jsi odpověděl „Ano“, popiš jaký:

Vnímáš v tom, jak se trestá a odměňuje u tebe v oddíle dnes, a jak to bylo dříve, nějaký rozdíl?

- Ne
- Ano

Pokud jsi odpověděl „Ano“, zkus uvést, jaký:

Popiš prosím svoje pocity z dětství v situacích, kdy jsi byl trestán:

Popiš prosím svoje pocity z dětství, když jsi byl odměňován:

Ovlivňují vzpomínky na výše uvedené pocity tvůj dnešní postoj k trestům a odměnám?

- Ne
- Ano (Popiš jak)

Byl někdy nějaký člen z tvého oddílu vyloučen?

- Ne
- Ano (Uveď důvod vyloučení):

Pracujete nějak s tématem tresty a odměny v oddílové radě?

- Ne
- Ano

Pokud jsi odpověděl ano, popiš prosím, jakým způsobem:

Bavíte se o tématu trestů a odměn s dětmi dopředu (vědí, co následuje, když…)?

- Ano
- Ne

S tím, jaké se používají u nás v oddíle výchovné prostředky (tresty, odměny či jejich alternativy), jsem celkově:

- Spokojen/a
- Nespokojen/a

Pokud jsi odpověděl „Nespokojen/a“, uveď, jakou změnu bys přivítal:

Co tebe samotného nejvíce motivuje k činnosti v oddíle (Co je na takové práci právě pro tebe zajímavé):

Zkus popsat tři obecnější „dovednosti“ (poznání), které bys chtěl, aby si děti ze skautingu (pod tvým vedením) odnesly do života:

Jakým způsobem tyto „dovednosti“ dětem předáváš?

Zde je prostor pro jakékoliv tvoje poznámky k otázkám, tématu nebo dotazníku:

Děkuji za tvůj čas a ochotu, velmi jsi mi pomohl/a.
Kristýna Baumová